TAASKOOLIS
Täiskasvanud kõrgharidust omandamas: õpingute ühildamine töö ja eraeluga

Triin Roosalu, doktorant
Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituut
Tallinna Ülikool

Tartu 07.12.2009

TAASKOOLIS
eesmärk on selgitada,

- kas ja kuidas on Eestis *tasemeharidust* omandavad *täiskasvanud* teadvustanud vajadust aja paindlikumaks korraldamiseks,
- kas ja kuidas on nad leidnud võimalusi oma õpingute, töö ja eraelu paindlikuks ja tasakaalustatud ühendamiseks, ning
- millised on nende strateegiad õpingute ühildamiseks elu teiste sfääridega

Miks TAASKOOLIS?

- Täiskasvanute tagasipöördumine tasemeharidusse, eeldab selleks vajalike tingimuste loomist, et täiskasvanud õppijate vajadusi arvestada.
- Projekti käigus selgub, milliste tingimuste loomist ootab täiskasvanud õppija kõrgkoolilt ja oma tööandjalt selleks, et oma elu erinevaid rolle paremini ühildada.
- Ajakorralduse paindlikkus on seejuures üks olulisi aspekte, ja sellega seonduvad probleemid ning praktikad ongi väljapakutud projekti fookuses.

TAASKOOLIS plaanib:

- Teoreetiliste lähenemiste analüüs
- Kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete andmete analüüs
- Tulemuste asetamine võrdlevasse konteksti
- Eeltoodu tulemusena koostatakse
  - teaduspublikatsioon
  - eelnevalt selle kaks tööversiooni (avaldatud elektroonilise Working Paperina)
  - ja lühikokkuvõte projekti raames saadud peamiste tulemustega

Kes on TAASKOOLIS?

- Triin Roosalu, TLÜ RASI teadur, doktorant
- Eve-Liis Roosmaa, TLÜ RASI teadur, doktorant
- Auni Tamm, TLÜ RASI assistent, doktorant
- teised kolleegid ja eksperdid, sh
- EL 6 RP projekti LLL2010 meeskond 13 riigist (http//:LLL2010.tlu.ee)

TAASKOOLIS andmed

- EL 6 RP projekti “Haridussüsteemi roll elukestval õppel põhineva ühiskonna tagamisel Euroopas” ehk **LLL2010** (http://LLL2010.tlu.ee) raames läbi viidud kahe täiskasvanud õppijate uuringu andmete teisene analüüs
  - Kvantitatiivne uuring (2007) hõlmas 1000 täiskasvanud õppijat ISCED tasemel 1-5
  - Kvalitatiivse uuringu (2008) raames viidi läbi juhtumipõhised analüüsid eraettevõtetes, mille töötajaist keegi omandas tasemeharidust (Eestis – kõrgharidust)

Kvalitatiivuuringu metoodika

- juhtumianalüüs
- Igal maal vaatluse all 6-8 ettevõtet (Eestis 7)
- Vajadus leida erineva tagapõhja ja oma töötajate arendamisse erinevalt suhtuvaid juhtumeid
  - pooled tootmisettevõtted, pooled äriteenindus- ja/või kaubandusettevõtted
- kuni tunni aja pikkused intervjuud:
  - Firma juhi või personalijuhiga
  - Tasemeõppes osaleja(te)ga ning nende otsese ülemusega (13+3)

Kvantitatiivuuringu metoodika

- Ankeetküsimustik õppijaile sisaldab ülevaadet
    - õppija varasemast haridusteest
    - osalemisest tasemehariduses praegu
    - taustaandmeid (vanus, sugu jne)
    - teistest hõivavatest tegevustest õppimise kõrval
- Küsimustik (üli)kooli esindajaile koosneb kolmest teemablokist
    - Institutsiooni kirjeldus
    - konkreetse õppeprogrammi kirjeldus
    - üldisemad küsimused institutsiooni elukestva õppe poliitikast

Metoodika: Täiskasvanud õppija

- antud hetkel omandab tasemeharidust;
- õpingute vahel on olnud vähemalt 2 aastat pausi (erandiks on põhikoolis õppijad);
- mingit vanusepiiri (ei alumist ega ülemist) ei ole seatud

Metoodika: Valim Eestis

Tase	Kavandatud küsitleda	Tegelikult küsitletud
ISCED 1+2	250	343
ISCED 3	250	295
ISCED 4	250	251
ISCED 5+6	250	257
KOKKU	1000	1146

TAASKOOLIS plaanitud ajakava

- Kestab 18 kuud, 01.02.2009-30.07.2010
  - 01.02.09-30.07.10 administratiivsed tegevused
  - 01.03.09-31.04.10 töö teoreetilise raamistikuga
  - 01.03.09-31.03.10 andmeanalüüs
  - 01.02.09-30.07.10 analüüside,Working Paperite, artikli koostamine, viimistlemine, esitamine; tulemuste esitlemine, kirjutiste toimetamine

Tulemused 02.-12.2009

- Analüüs õppijate motiividest, kogemusest ja rahulolust
  - Konverentsiettekanne *Back at school: do they really have nothing else to do?* töötavate ja mittetöötavate õppijate hoiakute ja motiivide võrdlusega (Triin Roosalu ja Eve-Liis Roosmaa)
- Analüüs õppijate poolt positiivsena ja negatiivsena tajutavast töö ja õpingute ühendamisel ning õppijate ootustest tööandjale ja koolile
- Analüüs tööandjate hinnangutest töötajate õppimisele ja valmidusest koostööks kooliga
- Analüüs kooli poolt õpingute hõlbustamiseks tehtavast
- Analüüs haridusele omistatavast tähendusest võrdlevas perspektiivis

Peamine põhjus praeguste õpingute alustamiseks

	Isiklikud põhjused	Tööga seotud põhjused	Kokku
ISCED 1-2	**69,5**	**30,5**	100
ISCED 3	**56**	**44**	100
ISCED 4	**44,6**	**55,4**	100
ISCED 5-6	**44,2**	**55,8**	100

	Isiklikud põhjused	**Tööga seotud põhjused**	**Kokku**
Töötab	47	53	100
Ei tööta	61	39	100
%	55	45	100
N	598	495	1093

	Töötab	**Ei tööta**	**Kokku**
ISCED 1-2	31,6	68,4	100
ISCED 3	37,2	62,8	100
ISCED 4	57,4	42,6	100
ISCED 5-6	67,9	32,1	100
Total %	53,3	46,7	100
Total N	598	523	1121

Väliselt kontrollitud motiivid

	Rohkem teenida	Minu tööandaja nõuab minult seda	**Teha oma tööd paremini**	Keegi soovitas õppima minna	Olin kohustatud	Leida tööd	Vähendada tõenäosust kaotada töö	**Saada diplom / tunnistus**
ISCED 1-2	**55**	**10**	**52**	**42**	**19**	**48**	**44**	**86**
ISCED 3	**56**	**13**	**61**	**36**	**9**	**44**	**45**	**94**
ISCED 4	**65**	**9**	**75**	**34**	**4**	**49**	**48**	**81**
ISCED 5-6	**65**	**9**	**80**	**23**	**6**	**34**	**47**	**79**

Jah, see oli põhjuseks
Ei, see polnud põhjuseks

Autonoomsed motiivid

	Paran-dada teadmisi alal, mis mind huvitab	Osaleda rühma-tegevuses	Rohkem kogu-konna heaks ära teha	Ennast ja teisi paremini tundma õppida	Saada vahel-dust kodu ja töö rutiinist	Alusta da ise ette-võtlu-sega	**Oman-dada igapäeva-eluks vajalikke oskusi/ teadmisi**	Ühis-konna-liikmen a enam panusta da/ osaleda	**Kohat a uusi inimesi**
ISCED 1-2	**62**	**30**	**22**	**49**	**41**	**27**	**75**	**39**	**53**
ISCED 3	**71**	**37**	**23**	**56**	**37**	**36**	**71**	**49**	**58**
ISCED 4	**92**	**48**	**32**	**61**	**60**	**32**	**80**	**48**	**71**
ISCED 5-6	**93**	**30**	**37**	**55**	**47**	**23**	**55**	**55**	**58**

Igavust peletada on tabelist puudu, 80% ja enam ei valinud seda põhjuseks

Lisaks,

- “Mitte-traditsioonilistel” tudengitel on võrdlemisi homogeenselt positiivne hoiak elukestva õppe suhtes hoolimata hetke tööturustaatusest
  - Töötavad erinevad küll pisut tasemeõppesse naasmise motiivide poolest, kuid vähem, kui võiks oletada
  - Need, kes ei tööta, eeldavad tõenäolisemalt, et õpivad midagi igapäevaeluks vajalikku
  - Need, kes ei tööta, on pisut enam väliselt kujunenud motiividega
- Mittetraditsioonid tudengid valdavalt on tegusad mitmel väljal ja ei nõustu väitega “täiskasvanuna õppimine on neile, kel midagi muud teha ei ole”; “edukatel ei ole vaja täiskasvanuna õppida” – ja nad jätkavad õpinguid vaatamata raskustele. Kuidas?

Uus õppijate tüpoloogia

- Käsitleb tasemeõppes osalemist kui elutsükli olulist sündmust
- Arvestab töökoha, töökogemuse ja tasemeõppe sisulist ja ajalist seost
- Arvestab õpingute seost esmase väljaõppe ja kvalifikatsioonisüsteemiga

Analüüsi alus

- Loodud LLL2010 IV alaprojekti/kvalitatiivse uurimuse raames
- 120 tasemeõppes osalemise juhtumit
- 12 Euroopa riigis
- Detsembri lõpuks kättesaadav LLL2010 kodulehel http://LLL2010.tlu.ee

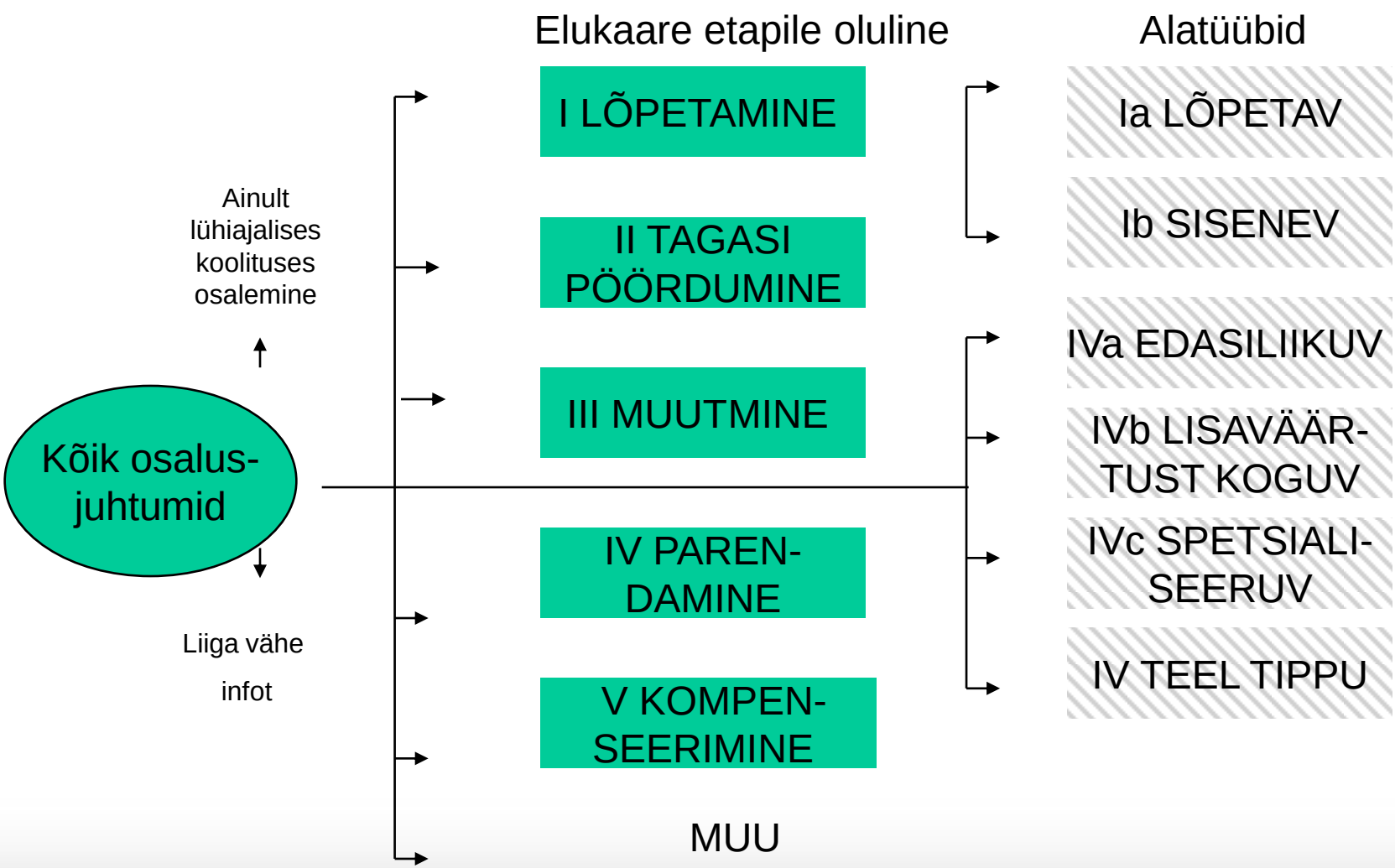

TALLINN UNIVERSITY

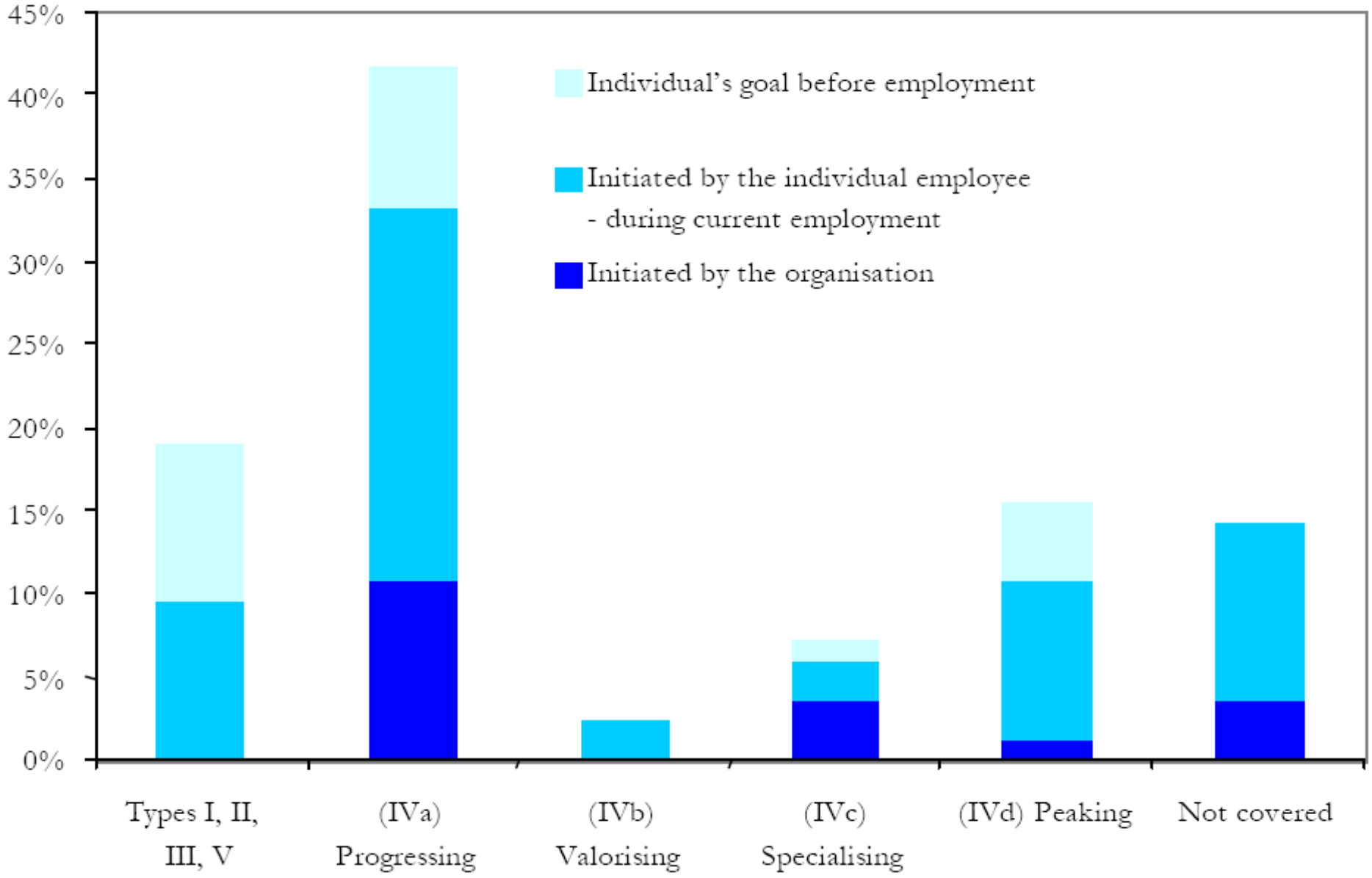
45%
40%
35%
30%
25%
20%
15%
10%
5%
0%
Individual's goal before employment
Initiated by the individual employee - during current employment
Initiated by the organisation
Types I, II, III, V
(IVa) Progressing
(IVb) Valorising
(IVc) Specialising
(IVd) Peaking
Not covered

Järelikult

- Täiskasvanud, töötavad õppijad on erinevad
- Sama inimene erinevatel hetkedel kuulub eri tüüpi
- Samas õppeprogrammis on eri tüüpi inimesed

Eestis töötava õppija sõnul motiveerib

- huvi pakkuv, enda jaoks perspektiivikas eriala
  - Mis võib, aga ei pruugi olla seotud praeguse ametiga
- vajadus omandada töötamiseks uusi teadmisi, olla alal/ametis/ettevõttes konkurentsivõimeline
  - kas enda või tööandja initsiatiiv
- ametikoha nõue
  - selles ametis eeldatakse üldiselt teatud kindlat haridustaset
- Lisaväärtusena- õppimine huvitav, kasulik, vaheldust pakkuv, diplom pole kunagi liiast jne

Töö ja õpingute ühildamise…

- Positiivsed küljed
  - Peetakse loomulikuks, et kool arvestab õppija töötamisega
  - Teadlikum valik pakutava hulgast, olulise/ebaolulise selekteerimine
  - Suurem nõudlikkus (kuid kui töö pole õpitaval erialal, enam ebakindlust kooli hindamisel)
- Negatiivsed küljed
  - Pidev kiirus
  - Tunne, et üks või teine sfäär kannatab
  - Vajadus aeg-ajalt varem töölt lahkuda
  - Vajadus leida õpingutega seotud väljaminekuteks
- <u>Toimetulek kiirusega ja elamise intensiivsusega on individuaalne</u>

Toetus õppijale – suhtumise tasand

- Üldine positiivne foon tasemehariduse omandajate suhtes:
  - Positiivne, huvituv suhtumine õppimisse
- Juhtidepoolne:
  - personaalne kiitus (on tubli, et õpib jne)
  - teistele eeskujuks seadmine, otsene sõnaline tunnustus
  - õppimise väärtustamine läbi konkreetsete sammude:
    - keerukamate tööülesannete andmine (koos suurema töötasuga) jmt
    - arenguväljavaadete teadvustamine (ametialane tõus)

Toetus õpingutes osalemisele - paindlik töögraafik ja finantstugi (kaudne ja otsene)

- Paindlik tööaeg (oma valikul tingimusel, et töö saaks tehtud);
- Töökoormuse vähendamine teatud perioodidel töötasu säilitamisega (kaudne finantstugi);
- Täiendava õppepuhkuse, koolipäevade võimaldamine jm kaudne finantstugi
  - töötasu säilitamise õppurile juhul kui see on seoses õpingute või lõputööga firmast eemal,
  - täiendava tasulise või tasuta õppepuhkuse andmine;
  - kooliga seotud materjalide paljundamine ja erialakirjanduse ost
- Otsene finantstugi väljaõppeks teatud ametialal

Kokkuvõtteks

- Töö kõrvalt täiskasvanuna tasemeõppes õppimine on õppijale **investeering** oma tulevikku
- Firma jaoks võib, aga ei pruugi õppurite toetamine olla investeering (ettevõte ja õppija)
  - Kuivõrd tahetakse ja osatakse õppureid kaasata (eeldusel, et õpingute kaudu saadakse midagi uut)
  - Kas ja milliseid muutusi töös või tööülesannetes toob kaasa omandatud haridus
  - Ettevõttes töötamise jätkamine
    - Suhtumine töötajatesse, sisekliima
    - Ettevõtte arenguvõime

Niisiis,

- Õpingute edenemise ja oma aja korraldamise eest tajutakse ja võetakse valdavalt individuaalne vastutus
- Koolilt eeldatakse vastutulekut, tööandjalt mitte
  - Huvide konflikti tajumine? Kohanemine?
  - Tarbimine? Võim?
  - Investeerimine - endasse vs oma töövõimesse
  - Tööturul olijad muretsevad oma kaubastatavuse üle
  - Motiveeritus õppida just edukama tööturul toimetamise eesmärgil – viide välise internaliseerimisele, domineeriva (poliitilise) ideoloogia jagamisele
  - Alternatiiv?

Aitäh!